

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Παραδεγμένα: Συμμόρφωση ή αντίσταση;»

Συγγραφή: ΓΕΩΡΓΙΑ (ΓΙΟΥΛΗ) ΑΛΕΞΙΟΥ

Εφαρμογή: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Παραδεγμένα: Συμμόρφωση ή αντίσταση;

Εφαρμογή σεναρίου

Γεωργία (Γιούλη) Αλεξίου

Δημιουργία σεναρίου

Γεωργία (Γιούλη) Αλεξίου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Σχολική μονάδα

ΓΕΛ Θρακομακεδόνων

Χρονολογία

Από 16-10-2015 έως 6 -11 -2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

Δοκίμιο, Πρώτα - πρώτα η Ποίηση , σελ. 152 -155

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

8 διδακτικές ώρες

Χώρος

Ι. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: η αίθουσα διδασκαλίας του τμήματος και το εργαστήριο πληροφορικής

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Γεωργία (Γιούλη) Αλεξίου, Παραδεγμένα: Συμμόρφωση ή αντίσταση; Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου, 2013.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σύμφωνα με το σενάριο, με αφορμή τις σκέψεις που καταθέτει ο Ο. Ελύτης στο απόσπασμα από τα ανοιχτά χαρτιά που ανθολογείται στο διδακτικό εγχειρίδιο, οι μαθητές επιχειρούν να προσεγγίσουν ένα θέμα με τελείως ελεύθερο τρόπο σε μια απόπειρα «Δημιουργικής Γραφής», προσέγγιση που αργότερα θα αναρτήσουν στον «τοίχο της σιωπής» στο wiki της τάξης. Κατόπιν τίθεται και συζητείται το ερώτημα κατά πόσον είναι ελεύθεροι οι μαθητές να εκφραστούν στο σχολείο, μέσα από το γλωσσικό μάθημα (άσκηση του σχολικού βιβλίου σελ. 155). Γενικεύοντας, ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τα «παραδεγμένα» της σχολικής και της εξωσχολικής ζωής που περιορίζουν την ελευθερία (άσκηση του σχολικού βιβλίου σελ. 155) και η τάξη κατονομάζει ορισμένα από αυτά.

Το επόμενο δίωρο οι μαθητές σε ομάδες ασχολούνται με τη μελέτη κειμένων που αναφέρονται σε «παραδεγμένα» της σχολικής και εξωσχολικής ζωής και παράγουν λόγο (σύντομη ομιλία – παράγραφο – PowerPoint), προκειμένου να παρουσιάσουν τη δουλειά τους και τη στάση που υιοθετούν απέναντι σε ένα από τα «παραδεγμένα» που επέλεξαν. Ανακοινώνονται οι εργασίες των ομάδων στην ολομέλεια και συζητούνται για να ακολουθήσει, εφόσον επιθυμεί ο διδάσκων, παραγωγή λόγου

(άρθρο) με θέμα σχετικό με την τάση των νέων να αμφισβητούν τα «παραδεγμένα» αλλά και το περιεχόμενο και τις προϋποθέσεις αυτής της αμφισβήτησης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Σύμφωνα με το σενάριο, οι μαθητές εργάζονται και ατομικά (απόπειρα Δημιουργικής Γραφής κατά το πρώτο δίωρο –συγγραφή άρθρου κατά το τρίτο δίωρο) αλλά και, κυρίως, σε ομάδες. Συνεργάζονται και συζητούν προκειμένου να αποδομήσουν, να ασκήσουν κριτική, να αμφισβητήσουν ή να επικροτήσουν απόψεις που διατυπώνονται στα κείμενα που μελετούν. Στόχος η ανάπτυξη κριτικής στάσης απέναντι σε όλα αυτά που προβάλλονται ως κατεστημένο, στη σχολική και στην εξωσχολική ζωή. Συνεργάζονται επίσης (αφού επιλέξουν ένα από τα «παραδεγμένα», είτε της σχολικής είτε της εξωσχολικής ζωής), για να διαμορφώσουν τις δικές τους θέσεις, να τις διατυπώσουν και να τις παρουσιάσουν. Ο διδάσκων αφήνει τους μαθητές να εκφραστούν ελεύθερα, να αυτενεργήσουν και να συνεργαστούν. Είναι όμως πάντα έτοιμος να δώσει διευκρινίσεις, να φροντίσει να δείξει διεξόδους σε κάποια συζήτηση που τελματώνει ή να κατευνάσει τα πνεύματα σε μια πιο έντονη, πιθανώς, συζήτηση.

Αναφορικά με τη διδακτική της γλώσσας, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με ποικίλα κείμενα, προκειμένου να αναζητήσουν την απάντηση στο ερώτημα που τίθεται από το φύλλο εργασίας. Στη συνέχεια ασκούνται στην παραγωγή ποικίλων ειδών κειμένων (σύντομη ομιλία, παράγραφος, PowerPoint, άρθρο).

Αντλούνται στοιχεία από τους πολυγραμμτισμούς, εφόσον οι μαθητές κάνουν χρήση Επεξεργαστή Κειμένου, εξοικειώνονται και εργάζονται σε περιβάλλοντα όπως το PowerPoint για την παρουσίαση των απόψεών τους, το padlet για την κοινοποίηση των σκέψεών τους και εργάζονται σε περιβάλλον Wiki. Έτσι ο Η/Υ χρησιμοποιείται

ως μέσο διδασκαλίας των γλωσσών (α΄ κύκλος), εφόσον στόχος είναι οι μαθητές να εντοπίσουν θέσεις μελετώντας και αποδομώντας ποικίλα κείμενα.

Παράλληλα, όμως, επιχειρείται συνειδητά να εξοικειωθούν οι μαθητές με ιδιαιτερότητες της γραφής σε ψηφιακά περιβάλλοντα, όπως η συμπαραγωγή κειμένων (β΄ κύκλος), εφόσον το σχολείο επιβάλλεται να τους προετοιμάσει και να τους καταστήσει ικανούς να αντιμετωπίσουν τα νέα δεδομένα που φέρει η χρήση του υπολογιστή σε εργασιακό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό κλπ. επίπεδο. Με αυτό το σκεπτικό το σενάριο αυτό φιλοδοξεί, παροτρύνοντας τους μαθητές να εργάζονται και να αξιοποιούν στην καθημερινή τους προσπάθεια τον επεξεργαστή κειμένου, το PowerPoint, περιβάλλοντα όπως το [padlet](#), το περιβάλλον του Wiki και τις δυνατότητές του, να τους δώσει την ώθηση να κρίνουν τα παραπάνω περιβάλλοντα ως νέα κειμενικά είδη σε συσχέτιση με τις σύγχρονες κοινωνικοπολιτισμικές παραμέτρους (αυτές της δημοσιοποίησης των πάντων, των σκέψεων, των πνευματικών πονημάτων κτλ.) αγγίζοντας τον γ΄ κύκλο.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Σύμφωνα με το σενάριο, στόχος είναι η ανάπτυξη προβληματισμού στους μαθητές όσον αφορά το ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η αμφισβήτηση των «παραδεγμένων» στη διαμόρφωση αξιών και στάσεων των νέων απέναντι σε συνήθειες και θεσμούς.

Αναμένεται οι μαθητές:

- να προβληματιστούν σχετικά με τον τρόπο που η κοινωνία και οι εξουσίες επιβάλλουν συνήθειες, στάσεις και συμπεριφορές·
- να ασκήσουν κριτική στην κοινωνία, στο σχολείο αλλά και στους ίδιους τους εαυτούς τους σχετικά με τις στάσεις τους απέναντι στα «παραδεγμένα»·

- να ενστερνιστούν, όσο είναι δυνατόν, οι ίδιοι το «μικρόβιο» της αμφισβήτησης υιοθετώντας συμπεριφορές που συντελούν στην εξέλιξη και την πρόοδο.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Σύμφωνα με το σενάριο, επιδιώκεται η άσκηση των μαθητών στην παραγωγή διάφορων τύπων κειμένων πολυτροπικών ή μη. Αναλυτικότερα, στόχος είναι:

- να κατακτήσουν και να ασκηθούν οι μαθητές στη συγγραφή άρθρου και ομιλίας·
- να κατανοήσουν οι μαθητές τον ρόλο των λεξικογραμματικών επιλογών στη διαμόρφωση της διαφοράς που έχουν οι σημειώσεις που κρατάμε γραπτώς, προκειμένου να μας χρησιμεύσουν στο να συνθέσουμε προτάσεις στον προφορικό λόγο (παρουσίαση εργασιών)·
- να κατανοήσουν οι μαθητές τον ρόλο των λεξικογραμματικών επιλογών στη διαμόρφωση της διαφοράς που έχει η ομιλία από το PowerPoint που συνοδεύει την παρουσίασή της.

Γραμματισμοί

Σύμφωνα με το σενάριο, οι μαθητές εξοικειώνονται με την παραγωγή διάφορων τύπων κειμένου σε προφορικό, γραπτό (ομιλία) αλλά και σε πολυτροπικό κείμενο (PowerPoint). Επίσης τους δίνεται η ευκαιρία να δοκιμάσουν να δημιουργήσουν ελεύθερα ένα μικρό κείμενο, χωρίς περιορισμούς στο ύφος, το λεξιλόγιο, τη δομή κτλ., στο πλαίσιο άσκησης Δημιουργικής Γραφής.

Νέοι γραμματισμοί

Επιδιώκεται να ασκηθούν οι μαθητές:

- στην παρουσίαση και κοινοποίηση των απόψεών τους με την αξιοποίηση των νέων μέσων πρακτικής γραμματισμού, ειδικότερα περιβαλλόντων όπως Πρόγραμμα Επεξεργασίας Κειμένου, το PowerPoint και το padlet για την

κοινοποίηση των σκέψεών τους. Εξοικειώνονται με την παραγωγή ηλεκτρονικού κειμένου αφαιρετικού και πολυτροπικού·

- στη συνεργατική παραγωγή λόγου εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες του Επεξεργαστή Κειμένου και τη διευκόλυνση που παρέχει η ρευστότητα του ηλεκτρονικού κειμένου·
- στην κατανόηση και παραγωγή πολυτροπικών κειμένων. Ειδικότερα, ασκούνται στον λειτουργικό συνδυασμό εικόνας και γραπτού κειμένου (πολυτροπικός γραμματισμός).

Κριτικός γραμματισμός

Υπάρχουν στοιχεία κριτικού γραμματισμού, καθώς επιχειρείται οι μαθητές να αξιολογήσουν θέσεις, απόψεις και επιχειρήματα τα οποία θα αντλήσουν από κείμενα, να ασκήσουν κριτική σε αυτές και στη συνέχεια να λάβουν και οι ίδιοι θέση. Με τον τρόπο αυτό μαθαίνουν να τηρούν κριτική στάση ως αναγνώστες των ποικίλων κειμένων με τα οποία καθημερινά έρχονται σε επαφή.

Διδακτικές πρακτικές

Σύμφωνα με το σενάριο:

1. Άσκηση δημιουργικής γραφής: Οι μαθητές αυθόρμητα με βάση μια λέξη που δίνεται παράγουν μικρά κείμενα ελεύθερα, χωρίς περιορισμούς στο ύφος, το λεξιλόγιο ή το κειμενικό είδος, επηρεασμένοι ίσως από τη φράση του Ελύτη που διαβάστηκε προηγουμένως στην τάξη, πως για να γνωρίσει ένα θέμα το ζούσε γράφοντας, βουτώντας στις πιο απόμακρες πλευρές του.
2. Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες μελετούν κείμενα, απομονώνουν θέσεις και ιδέες και στέκονται κριτικά απέναντι σ' αυτές. Ανταλλάσσουν μεταξύ τους σκέψεις, μαθαίνοντας να ακούν και να σέβονται τις απόψεις των συμμαθητών τους. Τέλος συνεργάζονται και συνθέτουν από κοινού κείμενα.
3. Χρήση των ΤΠΕ: Ο τρόπος με τον οποίο οι διδάσκοντες χρησιμοποιούμε τις νέες τεχνολογίες και ωθούμε και τους μαθητές να τις χρησιμοποιήσουν στο πλαίσιο του

μαθήματος αλλά και στην καθημερινότητά τους συμβάλλει στη διαμόρφωση του είδους «των μαθητικών εγγράμματων ταυτοτήτων που συνεισφέρουμε να συγκροτηθούν με τις επιλογές και προτάσεις μας» (Κουτσογιάννης 2012:18). Έτσι και στο πλαίσιο αυτού του σεναρίου η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που δίνουν οι νέες τεχνολογίες προσφέροντας αυθεντικά περιβάλλοντα λόγου, επικοινωνίας και μάθησης, προωθεί τη διάπλαση του σύγχρονου πολίτη που γνωρίζει να αποκωδικοποιεί τις πληροφορίες που λαμβάνει, να στέκεται κριτικά απέναντί τους, να συνεργάζεται με τους άλλους και να εκφέρει τη δική του άποψη.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Σύμφωνα με το σενάριο, το θέμα των «παραδεγμένων» (που περιλαμβάνεται στο σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 155) και της ανάγκης αντίστασης ή συμμόρφωσης των νέων δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να εκφράσουν τη γνώμη τους ξεκάθαρα, πέρα από τα φροντιστηριακά κλισέ (δεν –ή σπάνια– το περιλαμβάνουν τα «φροντιστηριακά corpus») και πηγαία, μακριά από την υβριδική «φροντιστηριακή γλώσσα» που δηλητηριάζει το γλωσσικό μάθημα. Έτσι το σενάριο γεννήθηκε από την προσπάθεια να διδαχθεί το θέμα πέρα από τα καθιερωμένα, ελευθερώνοντας περισσότερο με αυτό τον τρόπο τους μαθητές να εκφραστούν.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Σε ό,τι αφορά τη διδακτέα ύλη, το σενάριο στηρίζεται και καλύπτει τμήματά της. Συγκεκριμένα στην ενότητα «Δοκίμιο» εισάγεται και πραγματεύεται το θέμα «Παραδεγμένα» σελίδα 155. Ικανοποιεί επίσης, τους στόχους που θέτει το Π.Σ. σε ό,τι αφορά την κατανόηση και τη χρήση του γραπτού και προφορικού λόγου σε ποικίλες επικοινωνιακές περιστάσεις, την καλλιέργεια του ψηφιακού γραμματισμού και την απόκτηση γνώσεων που καθιστούν τους μαθητές σκεπτόμενα άτομα και ενεργούς πολίτες. Όλοι οι παραπάνω λόγοι με ώθησαν στην εφαρμογή του.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Το σενάριο κατευθύνει τους μαθητές σε έρευνα στο διαδίκτυο το οποίο προσφέρει την πρόσβαση σε ποικίλα σχετικά κείμενα (το διαδίκτυο χρησιμοποιείται ως πηγή πληροφόρησης), αλλά τους ωθεί παράλληλα στην υιοθέτηση κριτικής στάσης απέναντι στις απόψεις και θέσεις που θα εντοπίσουν σ' αυτά. Επίσης, η εργασία σε περιβάλλον Wiki δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να παράγουν λόγο, να τον αναρτούν και να τον κοινοποιούν στο πλαίσιο της σχολικής τάξης, να τον βελτιώνουν, να προσθέτουν ή να αφαιρούν και να τον έχουν ανά πάσα στιγμή πρόχειρο να τον ανασύρουν και να τον χρησιμοποιήσουν. Συμβάλλουν έτσι στη δημιουργία νέων ταυτοτήτων ικανών να αναγνωρίζουν, να αποδομούν και να ανασυνθέτουν την κοινωνική πραγματικότητα, όπως αυτή προκύπτει στο νέο περιβάλλον γνώσης.

Ένας επιπλέον λόγος που με ώθησε στην εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου είναι ότι αποτελεί μια επιπλέον αφορμή (από τις λίγες που δόθηκαν σε αυτή τη γενιά μαθητών και από τις τελευταίες εφόσον σε λίγους μήνες θα αποφοιτήσουν) να αξιοποιήσουν οι μαθητές τις νέες τεχνολογίες στη σχολική τους ζωή.

Κείμενα

Σύμφωνα με το σενάριο προτείνονται προς αξιοποίηση τα παρακάτω κείμενα:

1. Έκθεση Έκφραση Γ' Λυκείου:

Ο. Ελύτης «[Ανοιχτά χαρτιά](#)», απόσπασμα, σελ 152 -153.

2. Νίκος Δήμου, «Αμφιβολίας Εγκώμιον»,
http://www.ndimou.gr/articledisplay.asp?cat_parent=2&time_id=80&cat_id=2

[14-3-2013]

3. Ευάγγ. Παπανούτσος, «[Διάλογος δύο γενεών: Προσπάθεια για κάποια συνεννόηση](#)» αποσπάσματα, εφ. *Το Βήμα*, 9-12-1979

4. Black Days , «[Δόγμα](#)», (βίντεο) [πηγή:youtube]

<http://www.youtube.com/watch?v=vX8Pta9Dstc> [14-3-2013]

5. Λυμπεροπούλου Κατερίνα, «Οι τάσεις της ιταλικής εβδομάδας μόδας», <http://www.tovima.gr/flash/article/?aid=500301> [14-3-2013]
6. Σαράντος Ι. Καργάκος, «[Ο άνθρωπος προσπαθεί με τη μόδα να διακριθεί, να ξεχωρίσει από τους άλλους εξομοιούμενος μαζί τους](#)» [14-3-2013]
7. wiki ερευνητικής εργασίας του 2ου ΓΕΛ Αγ. Αθανασίου Θεσσαλονίκης, [πρότυπα](#)
8. [Ποια είναι τα νέα είδωλα;](#) (βίντεο) [πηγή:youtube]
9. Αγγελος Τερζάκης, «[Τα παιδιά με τα κλώνάρια](#)»
10. Νίκος Μουζέλης, «Η θρησκευτικότητα στον 21ο αιώνα», εφ. *Το Βήμα*, 5-1-2003 <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=148054>[14-3-2013]
11. Kimberly Winston, «[Μετρώντας την θρησκευτικότητα των λαών](#)», Antinews, 16-8-2012, [14-3-2013]
12. Κατερίνα Πατέλη, «Σχολείο χωρίς τάξεις: Το μέλλον της Παιδείας;» <http://giouliblog.blogspot.gr/2013/03/blog-post.html> [14-3-2013]
13. ΤΕΕ, Τμήμα κεντρικής Μακεδονίας, «Φαντασία versus γνώσης: σημειώσατε ένα (κατά τον Άλμπερτ)», http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/GRAFEIO_TYPOY/TEXNOGRAFHM_A_2013/TEXNOGRAFHMA_457/TEXNO457_3.pdf [14-3-2013]
14. Απόστολος Λακασάς, «[Η βαθμοθηρία στιγματίζει τους μαθητές](#)», εφ. *Καθημερινή*, 30-12-2007, [14-3-2013]
15. Μ. Ανδρόνικος, «[Για τους νέους](#)», απόσπασμα
16. Στέγη γραμμάτων και τεχνών, Ίδρυμα Ωνάση, [Η διδασκαλία της ιστορίας σε διαφορετικές εποχές](#)
17. Στέγη γραμμάτων και τεχνών, Ίδρυμα Ωνάση, [Κώστας Αγγελάκος, ομιλία \(βίντεο\)](#), τα πρώτα 4 λεπτά
18. Γ. Μαυρογιώργος, [Σχέδιο πρότασης διδασκαλίας μιας αντίπαλης ιστορίας στο σχολείο](#), Σύγχρονη Εκπαίδευση, 55, 1990, 17-26
19. Μ. Ατσιδάκος, [Σύγχρονες δημοκρατίες: Μια άλλη όψη](#)

20. Ζιζή Παπαχαρίση, [Ο ψηφιακός πολίτης; Το διαδίκτυο, τα ιστολόγια και η δημόσια σφαίρα](#)

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^ο δίωρο (Στη σχολική αίθουσα)

Την Παρασκευή 16 Οκτωβρίου με το τμήμα μου Γ4 ξεκίνησα την εφαρμογή του σεναρίου της Γιούλης Αλεξίου «Παραδεγμένα: Συμμόρφωση ή αντίσταση;». Το σενάριο το ξεκινήσαμε στην αίθουσα διδασκαλίας και με 5 ομάδες 4 ή 5 μαθητών. Μόνο η μία είχε τρεις. Υλοποιήσαμε το πρώτο δίωρο. Αφού ενημέρωσα το τμήμα για το σενάριο ξεκινήσαμε με την ανάγνωση του αποσπάσματος του κειμένου του Ελύτη από το σχολικό εγχειρίδιο (σελ. 152-3). Μετά την ανάγνωση του κειμένου του Ελύτη οι μαθητές πήραν τον λόγο και εξέφρασαν τις απόψεις τους για τον τρόπο και τους σκοπούς που έχουν κατά νου, όταν γράφουν, όταν συνθέτουν ένα κείμενο. Εξέφρασαν διάφορες απόψεις, αλλά αρκετοί υπερασπίστηκαν την ανάγκη υιοθέτησης του «πρέποντος ύφους» που θα αποφέρει τον υψηλότερο βαθμό στις πανελλήνιες. Έδωσα σαν ερέθισμα αρχικά την εμπειρία μου από τη βαθμολόγηση, ότι δηλ. αντιθέτως προς την πεποίθηση αυτήν που είναι διαδεδομένη μεταξύ των μαθητών, τα πρωτότυπα κείμενα αξιολογούνται πολύ υψηλότερα παρά τα τυποποιημένα με το έτοιμο, το κοινότοπο υλικό. Ανέφερα επίσης και την τάση αρκετών μαθητών να επιλέγουν το τυποποιημένο ύφος από τις πρώτες τάξεις του γυμνασίου και μέσα από τον διάλογο διαπίστωσα πως αρκετοί μετατοπίστηκαν από τη βεβαιότητα της ανάγκης να υποκύψουν στο μοιραίο ...ύφος των έτοιμων και προκατασκευασμένων σχημάτων.

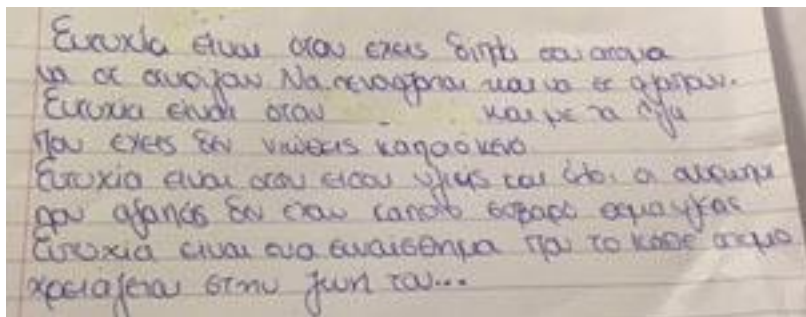
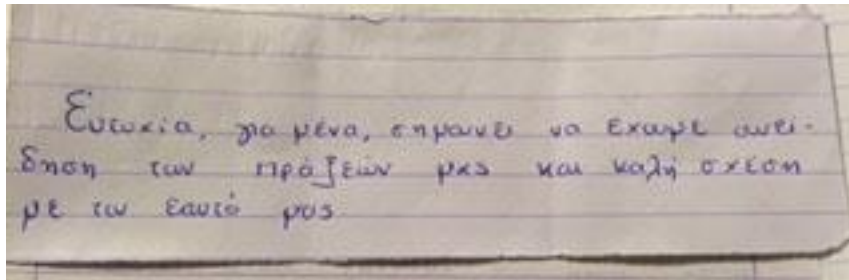
Ακολούθως προχωρήσαμε στην άσκηση δημιουργικής γραφής και μετά από διάφορες ιδέες διαλέξαμε το θέμα της ευτυχίας για να πειραματιστούν οι μαθητές σε μια πιο ελεύθερη και αβίαστη άσκηση γραφής.

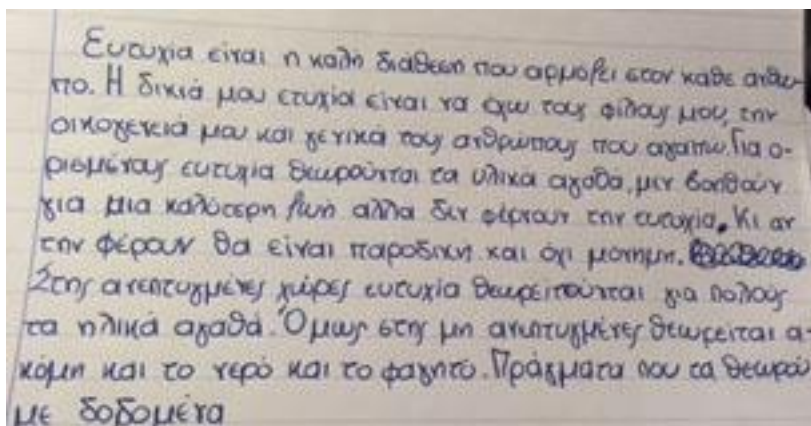
Οι μαθητές άρχισαν να γράφουν ο καθένας μόνος του για την ευτυχία και εκτός από έναν, ο οποίος έμεινε αδρανής παρά τη δική μου προτροπή, οι υπόλοιποι έγραψαν μια ποικιλία κειμένων, από ένα μόνο ολιγόστιχο ορισμό έως και μιάμιση σελίδα τετραδίου.

Κατά τη δεύτερη ώρα ανέγνωσα όλα τα γραπτά ανώνυμα σύμφωνα με το σενάριο και αρχίσαμε να συζητάμε τις τοποθετήσεις καταρχάς των μαθητών σχετικά με το νόημα της ευτυχίας και στη συνέχεια το ύφος, την έκφραση και το κειμενικό είδος με τα

οποία ο καθένας εκφράστηκε. Οι μαθητές ευχαριστήθηκαν τη διαδικασία καθώς και το θέμα.

Εικόνες 1-6: Πέντε χειρόγραφα κείμενα μαθητών

Στις ανωτέρω εικόνες δίνω διαφορετικά κείμενα, από έναν απλό ορισμό έως και έναν εντελώς αντισυμβατικό κατάλογο προϋποθέσεων της ευτυχίας. Οι μαθητές κινήθηκαν σε μια ευρεία ποικιλία ξεκινώντας από εντελώς συμβατικές απαντήσεις έως και πολύ αντισυμβατικές και πρωτότυπες.

Ακολούθως ο λόγος πέρασε στους παράγοντες εκείνους που δεσμεύουν τον μαθητή και τον οδηγούν στη μίμηση ενός ύφους τυποποιημένου και ψυχρού. Ξεκίνησε λοιπόν μια συζήτηση με δύο στόχους, ο ένας ως προς το περιεχόμενο και ο δεύτερος στη συνέχεια ως προς την έκφραση και τις γλωσσικές επιλογές. Η συζήτηση έδειξε πως οι μαθητές μας είναι εθισμένοι σε μια δήθεν επιβεβλημένη σειρά συνταγών που θα τους προσφέρουν τάχα την υψηλή βαθμολογία στις πανελλήνιες.

Η δεύτερη ώρα έκλεισε χωρίς να διαβάσουμε το υπόλοιπο κείμενο του Ελύτη και χωρίς να συγκεντρώσουμε αυτά που ζητάει το σενάριο για τη δεύτερη ώρα. Έκρινα πως ο διάλογος που είχε αναπτυχθεί είχε μεγάλο ενδιαφέρον και δεν θα έπρεπε να τον

διακόψω για να τηρήσω κατά γράμμα τις επιταγές του σεναρίου. Έδωσα ως άσκηση για το σπίτι, την οποία θα παραλάβω μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αυτό που στο τέλος του διάουρου ζητούσε το σενάριο, δηλ. να αναφερθούν ορισμένα από τα παραδεγμένα που υιοθετούνται από τους νέους στη σχολική τους κειμενική παραγωγή αλλά και εκτός σχολείου.

Παραθέτω εδώ μερικές από τις παραγράφους που μου έστειλαν οι μαθητές με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο:

1^η Παράδειγμα-υποχρέωση/σύμβαση στη σχολική και εξωσχολική μου ζωή που παρατηρώ

Ο σεβασμός που δείχνω στους φίλους, συμμαθητές και καθηγητές μου είναι μία βασική αρχή για μένα! Όμως παράλληλα αποτελεί και υποχρέωση, καθώς στην σχολική και εξωσχολική μου ζωή δεν είναι δυνατό να συνυπάρχω με όλα τα άτομα που συναναστρέφομαι. Επομένως ο σεβασμός και κυρίως ο αμοιβαίος σεβασμός είναι βασικό στοιχείο για μια ομαλή καθημερινότητα. (της Α.Σ.)

2^η Κατά την διάρκεια της σχολικής μας ζωής ένα από τα πράγματα που διδασκόμαστε είναι ο σεβασμός απέναντι στο συνάνθρωπο ανεξάρτητα απ' τις ιδιαιτερότητές του ή τις προσωπικές επιλογές του. Αυτό είναι κάτι που μας κοινωνικοποιεί και μας ακολουθεί στην μετέπειτα ζωή μας. Επίσης στο σχολείο υπάρχει το μέτρο της αξιοκρατίας που μας μαθαίνει να αγωνιζόμαστε για την καλύτερη δυνατή επίδοσή μας με αποτέλεσμα την ανάπτυξη των δυνατοτήτων μας και την ψυχική ενδυνάμωση μας. (της Μ.Τ.)

3^η Στη σχολική αλλά και στην εξωσχολική ζωή είναι απαραίτητο να δεχτούμε κάποιες συμβάσεις και να τις σεβόμαστε άσχετα με το αν συμφωνούμε με αυτές. Συνήθως δέχομαι αυτά που λένε ότι είναι σωστά. Για παράδειγμα από τους νόμους της πολιτείας το να μη σκοτώνουμε, από τους νόμους του σχολείου να το κρατάμε καθαρό κτλ. γιατί καταλαβαίνω ότι δεν μπορώ να σκέφτομαι μόνο τον εαυτό μου και να κάνω πράγματα που δεν θα μου άρεσε να μου κάνουν. Στους νόμους που μου βάζουν οι γονείς μου μπορεί να κάνω και κάποια παρέκκλιση, ακόμα και όταν ξέρω ότι έχουν δίκιο, γιατί δεν παίρνω πάντα στα σοβαρά αυτά που μου λένε είτε γιατί νιώθω ότι δεν με καταλαβαίνουν είτε γιατί πιστεύω ότι έκαναν τα ίδια όταν ήταν μικροί είτε γιατί τους θεωρώ υπερβολικούς.

Έτσι όταν ο πατέρας μου λέει «να διαβάζεις τα μαθήματα σου», θεωρώ ότι δεν καταλαβαίνει ότι έχω ένα σωρό υποχρεώσεις, όταν μου λέει «δεν θα πάρεις ποτέ στη ζωή σου μηχανάκι» με πιάνει το παράπονο γιατί αυτός στην ηλικία μου όχι μόνο είχε

μηχανάκι και είχε γυρίσει όλη την Αθήνα και μάλιστα έκανε και σούζες ενώ εγώ θέλω να είμαι πιο υπεύθυνη. Κι όταν μου λέει «μη βλέπεις τόσο πολύ τηλεόραση», τον θεωρώ υπερβολικό και ας ξέρω ότι όλα αυτά απ' την αγάπη τους τα λένε και ότι σε ορισμένα έχουν απόλυτο δίκιο, απλά δεν με συμφέρει να το παραδεχτώ.

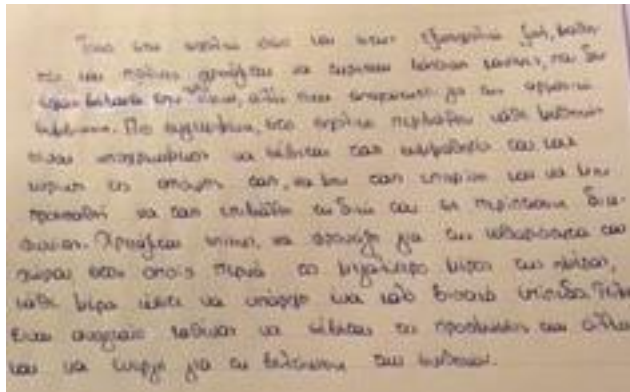
Στο σχολείο, όταν διαφωνώ με κάτι, εκφράζω τη διαμαρτυρία μου. Ευτυχώς οι καθηγητές μας είναι άνθρωποι λογικοί και δεν διαφωνώ συχνά μαζί τους. Υπάρχουν όμως και πολλοί παράλογοι άνθρωποι που δεν καταλαβαίνω ακόμα γιατί ασχολούνται με την παιδεία. Μ' αυτό εννοώ περισσότερο αυτούς που είναι στο υπουργείο. Με τις δικές τους αποφάσεις συνήθως δεν συμφωνώ όμως νιώθω πως δεν μπορώ να αντιδράσω. Όταν για παράδειγμα αποφάσισαν ότι θα εξεταζόμαστε με τράπεζα θεμάτων. Ήξερα ότι είναι λάθος. Όμως πώς θα μπορούσα να το σταματήσω; Ακόμη και όταν πήγαμε να κάνουμε κατάληψη για να διαμαρτυρηθούμε, μας είπαν ότι κανείς δεν θα ασχολούνταν με εμάς. Ή με τις πανελλήνιες το ίδιο δεν συμβαίνει; Γιατί είναι σωστό να δίνουμε έμφαση σε τέσσερα μαθήματα μόνο; Και αν έρθει κάποιος καθηγητής να διατάξει μάθημα γενικής παιδείας, δεν θα ενδιαφερθεί για το αν θα μάθουμε κάτι ούτε καν θα θέλει να μας προκαλέσει το ενδιαφέρον, αλλά θα μας πει δυο πράγματα να υπογραμμίσουμε ίσα-ίσα για να γράψουμε κάτι στις εξετάσεις. Το πρώτο θα ήταν το σωστό, αν το έκανε, όλοι οι μαθητές θα τον έβριζαν, ενώ αν έκανε το δεύτερο, όλοι θα θεωρούσαν ότι τους καταλαβαίνει παρ' όλο που έτσι θα μας στερούσε ένα σωρό όμορφες γνώσεις που θα μας βοηθούσαν να αναπτύξουμε κριτική σκέψη να μάθουμε για τον κόσμο και να διαμορφώσουμε το χαρακτήρα μας κατάλληλα. Εν ολίγοις εγώ όταν ξέρω ότι κάτι είναι απόλυτα σωστό, θα το δεχτώ ακόμα και αν δεν μου το έχει επιβάλει κάποιος, αν με υποχρεώσουν να δεχτώ κάτι, αν ξέρω ότι δεν μπορώ να αντισταθώ, θα το δεχτώ, όμως θα προσπαθήσω πολύ να αντισταθώ μέχρι να αναγκαστώ να υποταχθώ, ακόμα και τότε όμως δεν θα έχω συμβιβαστεί μέσα μου, ενώ αν πρόκειται για κάτι που πιστεύω ότι είναι σωστό, αλλά δεν θα πάθει κακό κανείς, αν το κάνω και μπορώ να το κάνω, θα το κάνω.

4^η Συμβάσεις, που ουσιαστικά στην πλειοψηφία τους είναι άγραφοι νόμοι, μπορεί κανείς να παρατηρήσει τόσο εντός όσο και εκτός του σχολείου. Στο περιβάλλον του σχολείου, η έγκαιρη προσέλευση των μαθητών και των καθηγητών, η κόσμια συμπεριφορά μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας, ο αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ των μαθητών και των καθηγητών αποτελούν συμβάσεις τις οποίες προσωπικά σέβομαι. Όσον αφορά στο περιβάλλον εκτός σχολείου, όλες οι εκφράσεις πολιτισμού, όπως για παράδειγμα η υπεύθυνη οδήγηση, η ελευθερία έκφρασης των πολιτών και ο αλτρουισμός που επιδεικνύεται προς τα πιο αδύναμα μέλη του κοινωνικού συνόλου

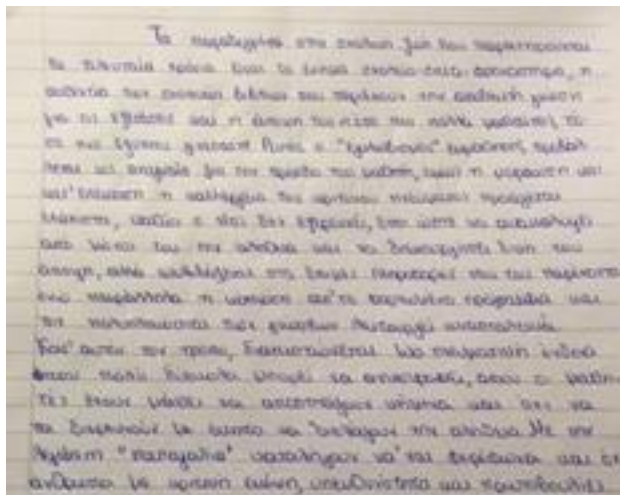

αποτελούν συμβάσεις που θα πρέπει να είναι σεβαστές από όλους, γιατί έτσι προάγεται η εξέλιξη τόσο του ατόμου ως μονάδα όσο και της κοινωνίας ως συνόλου.

5^η

6^η

Εικόνες 7-8: Χειρόγραφα μαθητών

2^ο δίωρο (Στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου)

Την Παρασκευή 23/10 με το τμήμα μου Γ4 συνέχισα την εφαρμογή του σεναρίου. Στο εργαστήριο πληροφορικής υλοποιήσαμε το δεύτερο δίωρο με 5 ομάδες που αποτελούνταν από 4 ή 5 μαθητές. Μόνο η μία είχε τρεις.

Οι ομάδες στη διάρκεια αυτού του διώρου εργάζονται στο [1ο φύλλο εργασίας](#) το οποίο δεν μετέτρεψα. Στην αρχή δυσκολεύτηκαν να βρουν τους ρόλους τους και να τρέξουν το έργο τους, μια και το συγκεκριμένο τμήμα δεν είχε ξαναδουλέψει ομαδοσυνεργατικά ούτε σε σενάριο. Ωστόσο μοίρασαν ρόλους και άρχισαν να δουλεύουν.

Η έκταση του αρχικού κειμένου και η μη εξέταση του συνόλου της ύλης του Φύλλου Εργασίας τούς οδήγησε σε σχετική αστοχία στον χρόνο. Αφιέρωσαν όλη την πρώτη ώρα στο εκτενέστερο πρώτο κείμενο και μεγάλο μέρος της δεύτερης. Βλέποντας αυτήν τη δυστοκία πρότεινα στις ομάδες να χωριστούν σε δυο υποομάδες η καθεμιά, ώστε να προλάβουν εντός του διώρου να ολοκληρώσουν την εργασία τους. Δεν πρόλαβε και τα τρία κείμενα καμιά από τις πέντε ομάδες.

3^ο δίωρο (Στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου)

Την Παρασκευή 30/10 με το τμήμα μου Γ4 συνέχισα την εφαρμογή του σεναρίου της Γιούλης Αλεξίου «Παραδεγμένα: Συμμόρφωση ή απόρριψη». Είναι το τρίτο δίωρο της εφαρμογής. Όπως είχα σημειώσει στην προηγούμενη ανάρτηση, δεν είχαν προλάβει όλες οι ομάδες να ολοκληρώσουν τις εργασίες του πρώτου φύλλου εργασίας και σκοπός μου ήταν στο 3ο δίωρο να επιταχύνω, ώστε να ολοκληρωθεί η απάντηση του φύλλου εργασίας από όλες τις ομάδες και να καλυφθεί και ο χρόνος, ώστε να γίνουν και οι παρουσιάσεις στο ίδιο δίωρο.

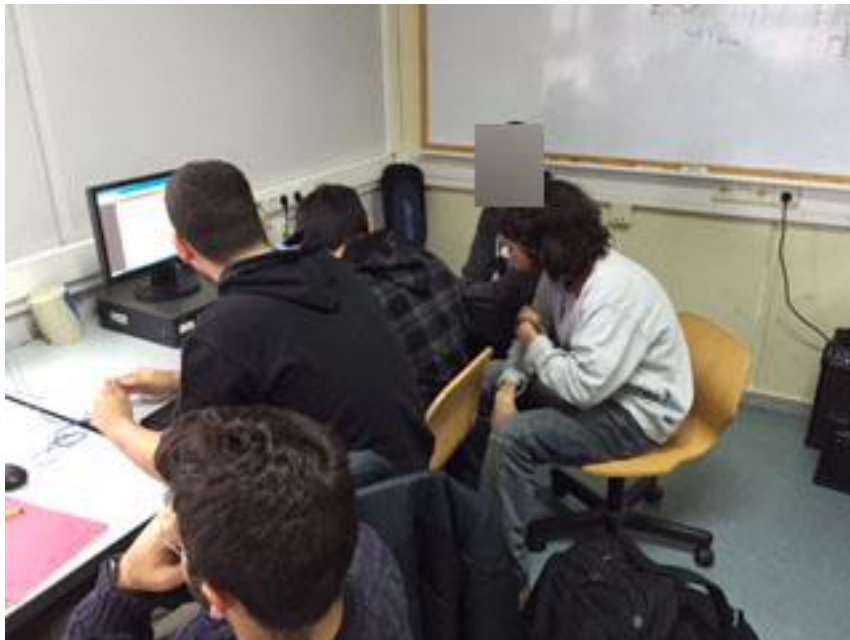
Σημειώνω πως το σενάριο το συνεχίσαμε κι αυτήν τη φορά στο εργαστήριο πληροφορικής και με 5 ομάδες που αποτελούνταν από 5 μαθητές οι τρεις και από 3 οι υπόλοιπες δύο.

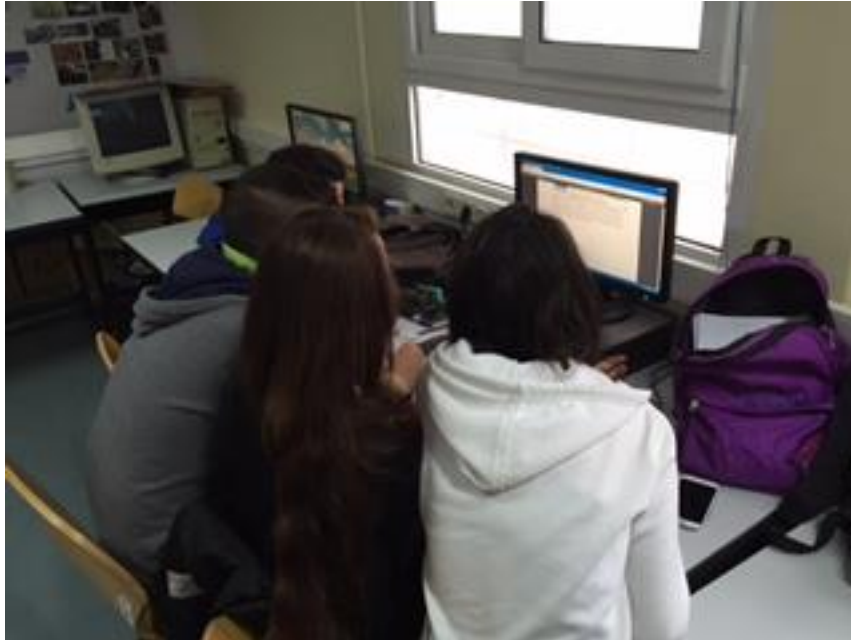
Οι ομάδες εργάστηκαν και στο μέσο της δεύτερης ώρας είχαν όλες πλην μιας ολοκληρώσει τις εργασίες και τη δημιουργία του αρχείου παρουσίασης ppt. Η μια ομάδα είχε δυο μαθητές με μειωμένους ρυθμούς εργασίας, χαρακτηριστικό που τους διέπει σε όλους τους τις δραστηριότητες. Αυτοί έμειναν με ημιτελή τη δημιουργία του αρχείου Παρουσίασης.

Οφείλω να σημειώσω, επίσης, σε συνέχεια της σχετικής μου αναφοράς κατά τα προηγούμενα δίωρα στην απειρία του τμήματος σε ομαδοσυνεργατική εργασία, πως σχεδόν όλες οι ομάδες άρχισαν να δουλεύουν στο 3ο δίωρο με μεγάλη διάθεση και σαν να είχαν ήδη πολλή πείρα σχετική. Αυτό είναι το σημείο που περιέχει και το αρνητικό συμπέρασμα (ότι μέχρι φέτος δεν είχαν μάθει να συνεργάζονται) και το θετικό όμως (ότι πολύ εύκολα μπόρεσαν να προσαρμοστούν στη νέα μέθοδο εργασίας).

Εν συνεχεία και στο β' μισό της δεύτερης ώρας αρχίσαμε την παρουσίαση στην ολομέλεια με χρήση των αρχείων Παρουσίασης, όπως προβλέπει το σενάριο της Γιούλης Αλεξίου. Παρουσίασαν οι δύομισι ομάδες, οι δύο επαρκώς και μια άλλη μερικώς. Στη διάρκεια της παρουσίασης της α' ομάδας έδινα και οδηγίες για το τι να αποφεύγουν και τι να κάνουν, κυρίως ως προς τη σκηνική τους παρουσία (να μην κοιτάζουν μόνο τη διαφάνεια, να μην κάνουν απλή ανάγνωση κτό.) Και σε αυτό το σημείο σημειώνω πως η προσαρμογή τους ήταν πολύ εύκολη και σχεδόν θεαματική.

Εικόνα 9-11: Στο εργαστήριο υπολογιστών κατά το 2^ο δίωρο

Αρχείο Παρουσίασης Α΄ομάδας (βλ. Φάκελο Τεκμήρια)

Εργασία Ομάδας: 1ης

Σ. Άγγελος
Τ. Νικόλαος
Φ. Ιάσονας
Φ. Φοίβος
Χ. Αλέξανδρος

Αρχείο Παρουσίασης Β' ομάδας (βλ. Φάκελο Τεκμήρια)

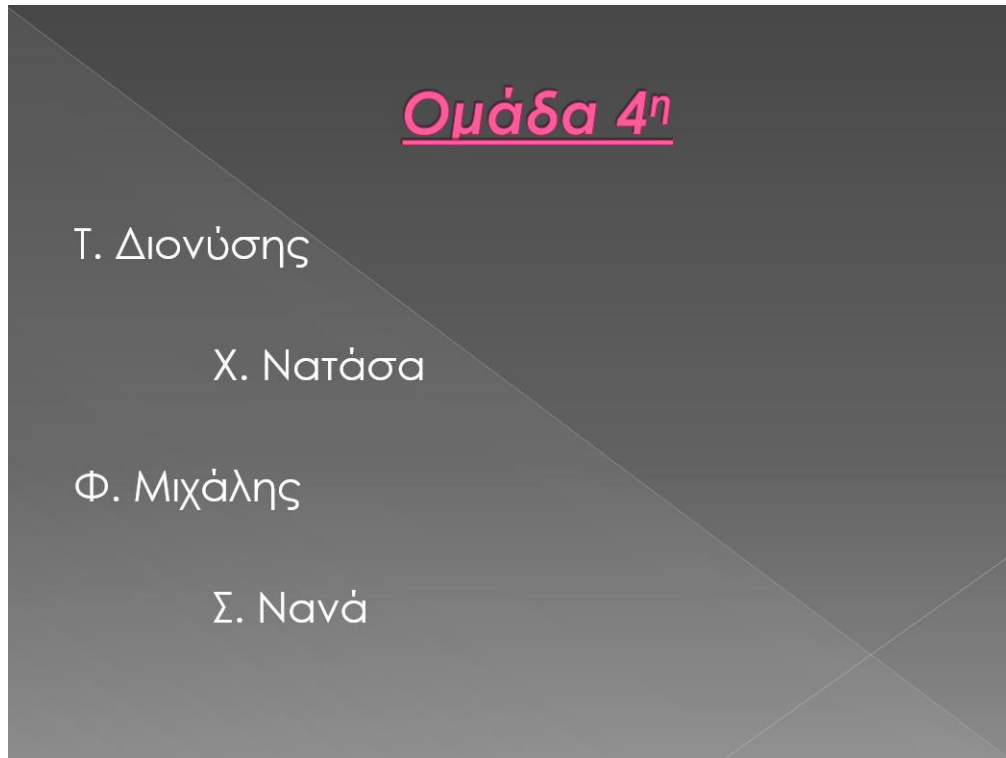
ΟΜΑΔΑ 2η

- 1. «Αμφιβολίας Εγκώμιον», του Νίκου Δήμου
- 2. «Διάλογος δύο γενεών, Προσπάθεια για κάποια συνεννόηση» του Ευάγγ. Πανούτσου
- 3. «Black Days», τραγούδι

Η ομάδα Γ΄ δεν είχε ολοκληρώσει το Αρχείο Παρουσίασης και επομένως το 2^ο δίωρο ολοκληρώθηκε με την ομάδα Δ΄, η οποία ξεκίνησε την παρουσίασή της στο τέλος του 2^{ου} διώρου και την ολοκλήρωσε στο 3^ο δίωρο.

Αρχείο Παρουσίασης Δ΄ ομάδας (βλ. Φάκελο Τεκμήρια)

4^ο δίωρο (Στο εργαστήριο πληροφορικής η πρώτη ώρα και στην αίθουσα διδασκαλίας η δεύτερη ώρα)

Κατά το 4ο δίωρο ολοκληρώθηκαν οι παρουσιάσεις από τις τρεις ομάδες (η μια είχε ξεκινήσει από το προηγούμενο δίωρο αλλά δεν είχε ολοκληρώσει.). Επομένως στην πρώτη ώρα αυτού του 4ου διώρου ολοκληρώθηκαν οι παρουσιάσεις των ομάδων με πολύ ικανοποιητικό τρόπο ως προς το επικοινωνιακό μέρος.

Αρχείο Παρουσίασης Γ΄ ομάδας (βλ. Φάκελο Τεκμήρια)

Αρχείο Παρουσίασης Ε΄ ομάδας (βλ. Φάκελο Τεκμήρια)

Κείμενο 1
Αμφιβολίας Εγκώμιον
(απόσπασμα από δοκίμιο του Νίκου Δήμου)

- Νέοι :έχουν την τάση να ερευνούν και να αμφισβητούν παραδεδομένες αλήθειες για να γνωρίσουν την ουσία των πραγμάτων και την βαθύτερη αλήθεια.
- Μεγάλοι: επαναπαύονται στην ιδεολογία που έχουν ήδη αναπτύξει χωρίς να έχουν την διάθεση να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους γιατί μένουν προσηλωμένοι σε ένα ουτοπικό κόσμο.

Ακολούθως, μετακινηθήκαμε σε αίθουσα για τη δεύτερη και τελευταία ώρα του διώρου και εκεί λειτουργώντας σε δυάδες επεξεργαστήκαμε καταρχάς σε δυάδες και εν συνέχεια σε ολομέλεια το θέμα για παραγωγή λόγου με το οποίο κλείνει το σενάριο της Γιούλης Αλεξίου. Οι μαθητές θα παραγάγουν το κείμενό τους στο σπίτι και θα το φέρουν στο επόμενο μάθημα.

Παραγωγή λόγου

Να γράψετε ένα σύντομο άρθρο κατάλληλο να αναρτηθεί σε ιστολόγιο που φιλοξενεί σκέψεις και ιδέες νέων ανθρώπων, με θέμα την τάση των νέων να αμφισβητούν τα «παραδεγμένα». Σε ποιους τομείς, κατά τη γνώμη σας, εκδηλώνεται εντονότερα η αμφισβήτηση των νέων; Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει προκειμένου να συνεισφέρει στην κοινωνική πρόοδο;

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αξιοποίησα τα φύλλα εργασίας που προτείνονται στο σενάριο:

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

(κοινό για όλες τις ομάδες)

1. Διαβάστε προσεκτικά τα παρακάτω κείμενα και συζητήστε μεταξύ σας με βάση τις ερωτήσεις που ακολουθούν

1ο Κείμενο

Αμφιβολίας Εγκώμιον

(απόσπασμα από δοκίμιο του Νίκου Δήμου)

Όταν ήμουν παιδί η μητέρα μου με αποκαλούσε συχνά "αντιρρησία" ή "πνεύμα αντιλογίας". Όταν είχα επάλληλες ενστάσεις ή πιεστικά ερωτήματα, μου έκανε παρατήρηση λέγοντας: "Τα παιδιά δεν πρέπει να φέρνουν συνεχώς αντιρρήσεις στους μεγάλους. Οι μεγάλοι ξέρουν."

Είχα βέβαια πάντα την υποψία πως οι μεγάλοι δεν ήξεραν πολλά πράγματα κι απαγορεύοντας τις ερωτήσεις προσπαθούσαν απλώς να βγούνε από τη δύσκολη θέση. Άλλωστε οι αντιρρήσεις και απορίες μου (π.χ.: "Μητέρα - γιατί πεθαίνουμε;") για να εξαφανιστούν έπρεπε να πάρουν ικανοποιητική απάντηση. Όσο περισσότερο τις απωθούσαν, τόσο θέριευαν. Και σίγουρα δεν μου ήταν δυνατό να αποδεχθώ μία άποψη, που δεν με έπειθε, μόνο και μόνο από σεβασμό προς την ηλικία ή το αξίωμα κάποιου.

Με τα μυαλά αυτά είχα προβλήματα και στο σχολείο. Αδύνατο να αρκεσθώ στην αυθεντία του δασκάλου. "Αναιδής", "είρων", "αυθάδης", "αντιρρησίας", "αμφισβητίας", ήταν μερικά από τα επίθετα που συνόδευαν τα καλά λόγια για τους βαθμούς μου. "Ε! είναι παιδί ακόμα!" έλεγαν τα πρώτα χρόνια. "Είναι νέος ακόμα!" έλεγαν αργότερα, όσοι προσπαθούσαν να με δικαιολογήσουν.

Ευτυχώς έμεινα παιδί ως τα εξήντα μου και ελπίζω να παραμείνω και τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής μου. Κι αν βρίσκω ένα ελάττωμα στους περισσότερους ενήλικες είναι πως δεν έχουν κρατήσει την αυθόρμητη, την πηγαία αντίδραση του παιδιού

μπροστά στον κόσμο των πραγμάτων και των ιδεών. Την απορία, τον θαυμασμό, το ερώτημα.

Οι "μεγάλοι" όχι μόνο δεν απαντούν στα ερωτήματα - δεν θέτουν πια ερωτήματα. Έχουν απαντήσεις. Έτοιμες. Προ-κατασκευασμένες. Που σπάνια ανταποκρίνονται στο αυθεντικό ερώτημα. Οι απαντήσεις αυτές, θραύσματα μίας κοσμοθεωρίας, εμφανίζουν τα πάντα ως αυτονόητα, δεδομένα, ερμηνευμένα. Οι φορείς τους αποδέχονται αναντίρρητα αλήθειες, ιδεολογίες, δόγματα μόνο και μόνο επειδή εκφέρονται από μία αυθεντία - ή (κυρίως) επειδή τους βολεύουν για να ζήσουν.

Δυστυχώς - η ψυχολογία το έχει αποδείξει - οι άνθρωποι πιστεύουν όχι αυτό που είναι πιο κοντά στα πράγματα αλλά αυτό που τους χρειάζεται συναισθηματικά. Τα κάθε είδους δόγματα - ιδεολογίες, θρησκείες, κοσμοθεωρίες δεν βασίζονται (όπως η επιστήμη) σε ένα πλέγμα υποθέσεων και πειραμάτων, αλλά στην συναισθηματική αναπλήρωση και στην ψυχολογική παρηγοριά που παρέχουν. Πολλές φορές γίνονται τα παραισθησιογόνα που βοηθάνε τον άνθρωπο να ξεπερνάει την πραγματικότητα. Κι επειδή ο οπαδός τους εξαρτάται από αυτά, δεν είναι ψυχραιμος και νηφάλιος όπως ο επιστήμων, αλλά μισαλλόδοξος και φανατικός.

Από όλα αυτά φαίνεται πως είναι αρκετά δύσκολο να αντισταθείς στο τραγούδι των Σειρήνων - ιδιαίτερα σε στιγμές που η ζωή σου δείχνει την κακή της όψη. (Τα παιδιά μπορούνε πιο εύκολα να αμφισβητούν - γιατί έχουν γύρω τους την σιγουριά της οικογένειας και δεν έχουν ακόμα νιώσει το άγχος του χρόνου και του θανάτου).

Αναγνωρίζω λοιπόν πως είναι πολύ κουραστικό να ζεις σε διαρκή αναζήτηση και αμφισβήτηση - και δεν το περιμένω από όλους. Αλλά πιστεύω πως είναι η μόνη στάση που ταιριάζει στον πραγματικά σκεπτόμενο και ελεύθερο άνθρωπο. Πώς η "ασεβής, αναιδής, αυθάδης" απορία και αντίρρηση είναι ο μόνος τρόπος για να φτάσουμε και στην γνώση και στο ήθος και στην πληρότητα.

Αυτό μπορεί να φανεί παραδοξολογία. Η γνώση δεν απαιτεί βεβαιότητα; Το ήθος δεν προϋποθέτει αναμφισβήτητες αξίες; Η πληρότητα, η ολοκλήρωση δεν είναι το αποτέλεσμα μίας απόλυτης πίστης; Πώς είναι δυνατόν η αμφισβήτηση να οδηγεί στα αντίθετά της;

Στο σημείο αυτό, θα έπρεπε να διασαφηνίσουμε μερικές έννοιες: Αμφισβήτηση δεν είναι βέβαια η καταναγκαστική τάση για απόρριψη. (Αυτή μπορεί να είναι μία αρρωστημένη της μορφή). Αμφισβήτηση είναι η έκφραση του ελεύθερου, του ζωντανού, του ανοικτού πνεύματος που δεν δέχεται τίποτα ως δεδομένο,

απόλυτο, τελεσιδικο - αλλά κρίνει, εξετάζει, αναθεωρεί, ελέγχει διαρκώς και δεν επαναπαύεται σε δόγματα.

Η αμφισβήτηση π.χ. είναι το κύριο γνώρισμα του επιστήμονα ερευνητή. Στην επιστήμη, όπως ξέρετε, δεν υπάρχουν δόγματα. (Κι όποτε υπήρξαν - καθυστέρησαν την γνώση για αιώνες!) Ο κάθε ερευνητής ξεκινάει από την αμφισβήτηση μίας θεωρίας (γιατί αν την αποδεχόταν, τι θα είχε να ερευνήσει;) και προσπαθεί να την υποκαταστήσει με μία πληρέστερη. Η ιστορία της επιστήμης είναι μία ιστορία διαψεύσεων - όχι επαληθεύσεων - διότι τίποτα δεν μπορεί να επαληθευθεί τελικά. Κάθε σειρά φαινομένων είναι άπειρη - και η στατιστική πιθανότητα, δεν είναι βεβαιότητα. Μία θεωρία παραμένει πάντα υπόθεση. Ισχύει μέχρι ότου διαψευσθεί.

Αλλά ας περάσουμε στον κοινωνικό, τον ηθικό χώρο. Πώς ονομάζεται μία κοινωνία όπου δεν επιτρέπεται η αμφισβήτηση; Μία κοινωνία κλειστή, μονολιθική όπου βασιλεύει το δόγμα και ο μονόλογος; (Μην ξεχνάμε ότι κάθε διάλογος είναι μία μορφή αμφισβήτησης!) Είδαμε πώς καταλήγουν τέτοιες κοινωνίες...

Όσο για την πίστη - αυτή δεν θίγεται από την αμφισβήτηση. Φτάνει να μην μεταβάλλεται σε δόγμα. (Δόγμα είναι η πίστη που θεωρεί ότι έχει γενική ισχύ, ότι είναι αναγκαστικά αληθής και υποχρεωτική για όλους). Όταν η πίστη περιορίζεται στον υποκειμενικό χώρο και αποδέχεται την ύπαρξη άλλων πεποιθήσεων - βρίσκεται πέρα από κάθε αμφισβήτηση.

...

Ερωτήσεις

1. Γιατί σύμφωνα με το συγγραφέα οι νέοι έχουν την τάση να αμφισβητούν ενώ οι μεγάλοι όχι;
2. Μπορείτε να προσθέσετε άλλους, δικούς σας λόγους που ωθούν τους νέους στην αμφισβήτηση (κοινωνικούς, ψυχολογικούς, βιολογικούς κτλ.);
3. Πώς ορίζει ο συγγραφέας την αμφισβήτηση (παράγραφος 10, με έντονα γράμματα) και κάτω από ποια προϋπόθεση τη θεωρεί γόνιμη;
4. Σε ποιους χώρους, σύμφωνα με το Ν. Δήμου πρέπει να ευδοκιμεί η αμφισβήτηση; Συμφωνείτε;

2^ο κείμενο

Διάλογος δύο γενεών, Προσπάθεια για κάποια συνεννόηση

Ευάγγ. Παπανούτσος, εφ. Το Βήμα, 9-12-1979

(απόσπασμα)

Ο Ευάγγ. Π. Παπανούτσος γράφει απαντώντας σ' έναν νέο:

Θα ήμουν απελπισμένος αν έβλεπα στο γράμμα σου ότι είσαι ευχαριστημένος με τις συνθήκες της ζωής σου. Η στέρηση, η θλίψη, η οργή είναι ανέκαθεν οι κινητήριες δυνάμεις στη σκέψη, στα αισθήματα, στη βούληση των ανθρώπων. Ο υποχωρητικός και ικανοποιημένος, ο διαλλακτικός και ευκολοσυμβίβαστος, αυτός που τα βρίσκει όλα γύρω του “καλά λίαν” ή σκύβει το κεφάλι και συνθηκολογεί με τη μοίρα του, δεν έχει φτερά στο πνεύμα ούτε φλόγα στην καρδιά - έχει γεράσει. Ο νέος δεν καταθέτει ποτέ την εντολή που του έχει δοθεί, να ανανεώσει τις μορφές της ζωής, να επιχειρήσει εκείνα που οι προκάτοχοί του δεν καταπιάστηκαν ή τα άφησαν ατελείωτα. Αν παραιτηθεί και αποσυρθεί, ο κόσμος θα γίνει φτωχότερος· από το βιβλίο του μέλλοντος θα λείπει μια σελίδα, και ποιος ξέρει; Μπορεί να ήταν η καλύτερη. Εμείς που βρισκόμαστε κοντά στην έξοδο, ξοφλήσαμε - άλλος πιο λίγο άλλος πιο πολύ - το χρέος που μας έλαχε με τον κλήρο που τραβήξαμε. Η σειρά σας τώρα. Ευχή μας είναι ν' αξιωθείτε να σας εκτιμήσουν οι νεότεροί σας για τις αστοχίες και τις παραλείψεις σας, όπως κάνετε σεις σήμερα σε μας, γιατί αυτή η επίθεση δίνει την ελπίδα ότι η ζωή δεν θα μείνει εκεί που έφτασε, αλλά θα προχωρήσει.

Ερωτήσεις

1. Πώς αντιμετωπίζει ο Ευάγγ. Παπανούτσος την αμφισβήτηση των νέων;
2. Θεωρεί τη δυναμική που προκύπτει από την αμφισβήτηση των νέων ζημιογόνα ή ωφέλιμη για την κοινωνική πρόοδο;
3. Ποιες μορφές πρέπει να λαμβάνει η αμφισβήτηση, κατά τη γνώμη σας ώστε να οδηγήσει στην πρόοδο (π.χ. καλοπροαίρετη, εποικοδομητική, χωρίς όρια κτλ) ;

3^ο κείμενο

Black Days - [Δόγμα](#)

ΔΟΓΜΑ

"What I speak is the only truth and the undisputed law
This new doctrine established to protect you from mental terrorism
From now on, your lives will be dictated
by religion, political authorities and state violence
You have no choice but to obey
All nonconformists will be executed"

Τόσους αιώνες τώρα απ' του ανθρώπου την αυγή
χαράζουν νόμους σε δέλτους με κωδικό: υποταγή
είναι μια τέχνη παλιά σε χέρια ματωμένα
απ' της αλήθειας το νεκρό κουφάρι είναι βγαλμένα
Είν' η διάνοηση του ενός και του ενός η φρίκη
που αδιαμαρτύρητα απαιτεί να υποστείς την καταδίκη
της ελεύθερης σκέψης της κριτικής και του λόγου,
να'σαι δέσμιος θέλουν κι υπηρέτης του φόβου
Θεοκρατία! Ελέω θεού μονάρχες κι εμπνευστές
φανατικών φονιάδων ηθικοί υποκινητές
ψευδοπροφήτες, ασκητές και ρασοφορεμένοι
η πίστη όπιο και η αγχόνη σκουριασμένη
Θανάτου ρόγχος ηχεί και ζυγώνει το τέλος
πάντα ένα δόγμα να σκεπάζει το ανθρώπινο γένος
νέος μεσαίωνας κι οι ιεροί βασανιστές
κληροδοτήσαν εξουσιαστές μέσα από εκλογές

Μα είναι η αντίσταση καθήκον κι ευλογία
μέσα μας φλέγεται για πάντα ριζωμένη
κι η αμφισβήτηση ξεκάθαρη πορεία
και κάθε δόγμα που γεννιέται θα πεθαίνει
Μα είναι η αντίσταση καθήκον κι ευλογία
που σιγοκαίει κάθε ιδέα ξοφλημένη
η αμφισβήτηση ανθρώπου μαρτυρία
και κάθε δόγμα που γεννιέται θα πεθαίνει

Τώρα ο εχθρός δεν κρύβεται σε ιερατεία
χτυπάει ανώνυμα ως επενδυτική εταιρεία

δεν έχει αρχές ούτε λαούς υπολογίζει
φροντίζει πάντα να τελειώνει ότι αρχίζει
Απ' τους φωστήρες του Σικάγο ως τους Ευρωπαίους
το ίδιο δόγμα γεννά ασφυκτικότερες δομές
κρατική καταστολή, βουλευτική αυθαιρεσία
με χημικά να χτίσουμε μια νέα κοινωνία
Πολιτική καριέρα αυτοί και ο λαός εν τάφω
απορύθμιση, ύφεση κι η εργασία στον πάγο
όσο οι λαοί σιωπούν μπροστά στους καπιταλιστές
οι εξουσίες γίνονται ολοκληρωτικές
Θανάτου ρόγχος ηχεί και ζυγώνει το τέλος
πάντα ένα δόγμα να σκεπάζει το ανθρώπινο γένος
νέος μεσαίωνας μα είναι το δίκιο μαζί μας
να πολεμήσουμε για τη ζωή μας

Στίχοι - μουσική : Black Days

Ερωτήσεις

1. Ποιο περιεχόμενο δίνουν στην αμφισβήτηση οι παραπάνω στίχοι (πολιτικό, κοινωνικό, θρησκευτικό κτλ);
2. Ποια «παραδεγμένα» αμφισβητούνται; Συμφωνείτε; Θέλετε μήπως να προσθέσετε κι άλλα στον κατάλογο;

2.Εργασίες

Α) Να συνθέσετε μια εργασία /παρουσίαση της δουλειάς σας στους συμμαθητές σας. Συγκεκριμένα η παρουσίαση αυτή να περιλαμβάνει:

1. Πρώτο μέρος: Σύντομη αναφορά στα κείμενα με τα οποία ασχοληθήκατε (τίτλος κειμένου, όνομα του δημιουργού του , είδος κειμένου -αν χρειάζεται αιτιολογήστε -, χρήση της γλώσσας –αναφορική, ποιητική-, θέμα και βασικές θέσεις.
2. Δεύτερο μέρος: Με βάση τα προηγούμενα κείμενα και τη συζήτηση που ακολούθησε στο πλαίσιο της ομάδας σας και με όσα αναφέρθηκαν και καταγράφηκαν

στο προηγούμενο μάθημα σχετικά με τα «παραδεγμένα», επιλέξτε ένα από τα «παραδεγμένα» είτε της σχολικής είτε της εξωσχολικής ζωής το οποίο αμφισβητείτε και γράψτε μια παράγραφο. Σ' αυτή να εκφράζετε τους προβληματισμούς σας, την αμφισβήτησή σας ή (τελικά) τη συμμόρφωσή σας. Η παράγραφος αυτή θα αποτελεί το δεύτερο μέρος της σύντομης ομιλίας προς τους συμμαθητές σας.

Β) Φτιάξτε ένα power point για να συνοδεύσετε την σύντομη ομιλία σας, ώστε οι συμμαθητές σας να την παρακολουθήσουν πιο ευχάριστα, αλλά και για να γίνουν περισσότερο κατανοητά τα στάδια της δουλειάς σας και οι απόψεις σας (παράγραφος).

Για το δεύτερο μέρος της εργασίας σας μπορεί να σας φανούν χρήσιμα τα παρακάτω κείμενα ανάλογα με την ιδιαίτερη επιλογή σας. Αν επιθυμείτε αναζητήστε περισσότερα κείμενα στο διαδίκτυο.

Μόδα

[Οι τάσεις της ιταλικής εβδομάδας μόδας](#)

[Ο άνθρωπος προσπαθεί με τη μόδα να διακριθεί, να ξεχωρίσει από τους άλλους εξομοιούμενος μαζί τους](#)

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Τι σε κάνει να αντιδράς και να αμφισβητείς το κατεστημένο της μόδας;
2. Μέχρι ποιο σημείο μπορεί να φτάσει η αμφισβήτησή σου αυτή;

Είδωλα –πρότυπα

1. [πρότυπα](#) (wiki ερευνητικής εργασίας του 2^{ου} ΓΕΛ Αγ. Αθανασίου Θεσσαλονίκης)
2. [Ποια είναι τα νέα είδωλα;](#)

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Τι σε κάνει να αντιδράς και να αμφισβητείς τα είδωλα που προβάλλονται στους νέους;
2. Μέχρι ποιο σημείο μπορεί να φτάσει η αμφισβήτησή σου αυτή;

Σεβασμός

Τα παιδιά με τα κλωνάρια

Ο σεβασμός ως ηθική αξία

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Τι σε κάνει να αμφιβάλεις και να αντιδράς στις γενικόλογες παραινήσεις περί σεβασμού;
2. Μέχρι ποιο σημείο μπορεί να φτάσει η αμφισβήτησή σου αυτή;

Θρησκεία

Η θρησκευτικότητα στον 21ο αιώνα

Μετρώντας την θρησκευτικότητα των λαών

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Τι σε προβληματίζει σχετικά με τη θρησκεία, τι σε κάνει να αμφιβάλεις και να αντιδράς;
2. Μέχρι ποιο σημείο μπορεί να φτάσει η αμφισβήτησή σου αυτή;

Εκπαιδευτικό σύστημα

Σχολείο χωρίς τάξεις: Το μέλλον της Παιδείας;

Φαντασία versus γνώσης: σημειώσατε ένα (κατά τον Άλμπερτ)

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Βλέπουμε πως στη Σουηδία αμφισβητείται ακόμη και η ύπαρξη αυτής της σχολικής τάξης και επιχειρούνται καινοτομίες. Συμφωνείς με αυτή την αμφισβήτηση; Θα ήθελες να φοιτάς σε ένα τέτοιο σχολείο;

2. Τα εκπαιδευτικά συστήματα της Σουηδίας και της Φιλανδίας προχωρούν σε σημαντικές καινοτομίες. Θα ήθελες και στη χώρα μας να αμφισβητούνται τα «αυτονόητα» και να επιχειρούνται καινοτομίες τέτοιας έκτασης;

Βαθμολογία – βαθμοθηρία

[Η βαθμοθηρία στιγματίζει τους μαθητές](#)

[Φαντασία versus γνώσης: σημειώσατε ένα \(κατά τον Άλμπερτ\)](#)

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Η τάση βαθμοθηρίας που υπάρχει στα ελληνικά σχολεία σε οδηγεί στη σκέψη της κατάργησης της βαθμολογίας;

2. Αν ναι, σε όλες τις βαθμίδες; Και πώς θα γίνεται τότε η αξιολόγηση των μαθητών;

Η διδασκαλία της ιστορίας

[Η διδασκαλία της ιστορίας σε διαφορετικές εποχές](#)

[Κώστας Αγγελάκος, ομιλία \(βίντεο\), τα πρώτα 4 λεπτά](#)

[Σχέδιο πρότασης διδασκαλίας μιας αντίπαλης ιστορίας στο σχολείο](#)

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Για ποιους λόγους αντιδράτε στον τρόπο που διδάσκεται η ιστορία στα σχολεία μας;

2. Τι θα προτείνατε για τη βελτίωση της διδασκαλίας;

Σύγχρονα πολιτικά συστήματα

[Σύγχρονες δημοκρατίες: Μια άλλη όψη](#)

Ο ψηφιακός πολίτης; Το διαδίκτυο, τα ιστολόγια και η δημόσια σφαίρα

Βοηθητικές ερωτήσεις:

1. Ποιες αδυναμίες των σύγχρονων πολιτικών συστημάτων σας κάνουν να αντιδράτε;

2. Πιστεύετε ότι το διαδίκτυο μπορεί να προσφέρει λύσεις, κι αν ναι κάτω από ποιες προϋποθέσεις;

...

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παραγωγή λόγου

Να γράψετε ένα σύντομο άρθρο κατάλληλο να αναρτηθεί σε ιστολόγιο που φιλοξενεί σκέψεις και ιδέες νέων ανθρώπων, με θέμα την τάση των νέων να αμφισβητούν τα «παραδεγμένα». Σε ποιους τομείς, κατά τη γνώμη σας, εκδηλώνεται εντονότερα η αμφισβήτηση των νέων; Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει προκειμένου να συνεισφέρει στην κοινωνική πρόοδο;

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Σύμφωνα με το σενάριο:

Το παραπάνω σενάριο μπορεί να αποτελέσει τον πυρήνα ερευνητικής εργασίας (project) κατάλληλου για τις τρεις τάξεις του Λυκείου και κυρίως για τη Γ΄ Λυκείου. Οι μαθητές σε ομάδες να ερευνήσουν και να διαμορφώσουν θέσεις σχετικά με όλα αυτά τα οποία αξίζει να παλέψουν στη ζωή τους και με όσα είναι προτιμότερο να συμβιβαστούν. Θέματα όπως στερεότυπες αντιλήψεις, θρησκεία, μόδα κτλ. που ενδιαφέρουν τους μαθητές προσφέρονται ως υποθέματα/αντικείμενα μελέτης των ομάδων. Πολλά στοιχεία από το παραπάνω σενάριο μπορούν να αποτελέσουν πολύτιμο υλικό για το σχεδιασμό αντίστοιχης ερευνητικής εργασίας.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Από την εφαρμογή του σεναρίου σε ένα τμήμα με μαθητές που δεν είχαν ξαναδουλέψει ομαδοσυνεργατικά και με εδραιωμένες σε μεγάλο ποσοστό αντιλήψεις για τα στερεότυπα και τα έτοιμα υλικά που πρέπει να χρησιμοποιούνται στην παραγωγή λόγου, πιστεύω πως αφ' ενός μετακινήθηκαν από αυτές τις ανεδαφικές και επικίνδυνες βεβαιότητες και αφ' ετέρου πως χάρηκαν και την πρωτοβουλία που τους έδωσα και από ένα σημείο κι έπειτα έπαιρναν τον λόγο για να μιλήσουν με πολλή ειλικρίνεια για τις ιδέες και τις απόψεις τους. Έτσι βγήκαν με περισσότερη

αυτοπεποίθηση, όπως ακριβώς σημειώνει και η Γιούλη Αλεξίου στη δική της εφαρμογή, ιδίως οι λίγοι μαθητές (στο τμήμα μου δύο) που είναι εκ φύσεως πιο δειλοί και δυσκολεύονται να εκτεθούν. Με τη δική μου καθοδήγηση και τις οδηγίες αντιλήφθηκαν οι ομάδες πώς δομείται μια σελίδα σε αρχείο Παρουσίασης και μερικές διόρθωσαν περικόπτοντας εκτενείς αναφορές σε πιο λακωνικές.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. ΤΠΕ και γλωσσική διδασκαλία: οι τρεις αλληλένδετοι κύκλοι. Στο *Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.